PROPRIUM DE LECTIONE

Několik liturgických zkušeností evangelického faráře t.č. mimo službu

Faráři Jiřímu Štorkovi vděčný žák

Jan Štefan

PROPRIUM DE LECTIONE Einige liturgische Erfahrungen eines evangelischen Pfarrers, derzeit außer Dienst Der systematische Theologe plädiert in einer Studie aus der angewandten Liturgik für grössere liturgische Kreativität des evangelischen Pfarrers. Dieser darf am Predigttext nicht nur exegetisch, homiletisch und seelsorgerlich, sondern auch liturgisch arbeiten. Am Beispiel ‚Himmelfahrtsgottesdienst' illustriert er, wie das ‚proprium de tempore' um ein ‚proprium de lectione' (Apg. 1,1–14) zu bereichern wäre.

„Rozhodující událostí církevní praxe je a zůstává bohoslužba."
Eberhard Jüngel[1]

„Theologická věda bez praktické theologie je jako vtip bez pointy."
Eberhard Jüngel[2]

V této ministudii z aplikované liturgiky shrnuji své několikaleté zkušenosti evangelického faráře, který neděli co neděli nejen kázal, nýbrž také vysluhoval sv. večeři Páně. Na otázku, PROČ jsem tak činil, zde odpovídat nehodlám – nechť zdůvodní své odchýlení od praxe většiny křesťanských církví ti, kteří tak nečiní.[3] Rád bych naopak vydal počet z toho, JAK jsem

---

[1] Eberhard Jüngel: *Geistesgegenwart. Predigten I und II*, Tübingen 1979, Vorwort (1968), s. 3.

[2] Eberhard Jüngel: *Das Verhältnis der theologischen Disziplinen untereinander*, knižně in: *Unterwegs zur Sache. Theologische Bemerkungen*, München 1972, 34–58, teze 2.12 s. 56.

[3] Srv. Pavel Filipi: *Hostina chudých. Kapitoly o večeři Páně*, Praha 1991, ss. 114nn, a Josef Smolík: *Kapitoly z liturgiky*, Praha 1960, ss. 25–36 (opatrněji, protože o třicet let dříve, s odvoláním na O. Cullmanna, Luthera a Calvina, a zejména K. Bartha). Nejvýznamnější evangelický theolog našeho století se netajil přesvědčením, že jak katolická bohoslužba se svátostí a občasným kázáním, tak evangelická bohoslužba s kázáním a občasnou svátostí představují torsa *(Gotteserkenntnis und Gottesdienst nach reformatorischer Lehre. 20 Vorlesungen (Gifford-Lectures) über das Schottische Bekenntnis von 1560 gehalten an der Unibersität Aberdeen im Frühjahr 1937 und 1938*, Zollikon 1938, s. 198n. Česky *Poznání Boha a služba Bohu podle učení reformace. Syllabus z 20 přednášek o Skotském vyznání z r. 1560*, přel. B. Pospíšil, Praha 1955, s. 127) a liturgickou reformu II. vatikánského

to dělal. Oblíbený argument svátostných abstinentů o možném zevšednění inflační večeře Páně totiž nepostrádá jistý kus pravdy: Při častém vysluhování mohou záhy zevšednět ne snad svátostný akt nebo živly chleba a vína, ‚materia' svátosti, nýbrž slova svátostné liturgie, svátostná ‚forma' (v rozšířeném smyslu slova).

Evangelický farář, který jako student strávil jeden semestr v semináři z homiletiky, ale nemusel (nemohl) navštěvovat seminář z liturgiky, je zvyklý v tzv. pravidelných, tj. nesvátostných bohoslužbách pracovat pouze s Biblí. Po agendě[4] sáhne až při tzv. mimořádných, tj. svátostných bohoslužbách. Jako liturgický nedouk však agendu neumí používat. Zná jenom Buď – Anebo: Charismatický přístup kazatele, který mluví ‚z hlavy' – liturgický přístup kazatele, který předčítá z knih.[5] K agendárním textům, na jejichž principiální nezávaznost je hotov přísahat, se uchyluje jako k pomoci z nouze. Vyčerpán prací na svátečních kázáních, prostě předepsané či navrhované formule přečte (ne vždy ty pravé, protože neodlišil pevnou část každonedělních bohoslužeb – ‚ordinarium' – od proměnlivých částí – ‚propria' –), možná je zkrátí (spíše než rozšíří), nanejvýš je tu a tam v duchu svého theologického přesvědčení zmodernizuje či zaktualizuje (málokdy naopak zklasičtí či ztradicionalizuje). Navykl si užívat jeden jediný liturgický formulář – ten svůj. Večeře Páně, doprovázená písněmi neutrálními nebo velkopátečními, servírovaná jako univerzální krmě po

koncilu, otevírající mešní bohoslužbu hojnějšímu čtení Písma a biblickému kázání, Barth přivítal a dodával, že by jí na evangelické straně měla odpovídat obdobná liturgická reforma, která vrátí eucharistickou bohoslužbu do praxe každé neděle. (Např. in: *Gespräche 1964–1968, GA 28*, Zürich 1997, ss. 324, 360, 368, 416 = vše z r. 1967.)

[4] *Agenda Českobratrské církve evangelické. Bohoslužebná kniha. Díl první*, Praha 1983. *Agenda Českobratrské církve evangelické. Bohoslužebná kniha. Díl druhý*, Praha 1988.

[5] Direktorium *Agendy I*, s. 15 a *II*, ss. 28n, hovoří o rovnováze mezi liturgickou svobodou a pevnými liturgickými pořádky. Tím, že ponechává *„plnou svobodu charismatickým projevům"* (II, 29) – s odkazem na novozákonní tradici (I, 2125) – však fakticky toleruje zažitý, duchu českobratrského antikatolicismu, sektářského pietismu a biblicismu, věroučného liberalismu i barthianismu odpovídající liturgický chaos. Nebyli snad naši evangeličtí faráři po generace vychováváni liberály, daňkovci, hromádkovci neméně než barthiány a bultmannovci k volné volbě biblických textů a k modlitbám spatra? Vzpomínám, jak se mně jako začínajícímu mladému vikáři dostalo v polovině osmdesátých let vyčinění za to, že čtu modlitbu z agendy, a tím dávám špatný příklad členům sboru. Odkud se prý mají naučit sami se modlit? Nadějné znamení obratu signalizovala výše zmíněná Smolíkova liturgická skripta, v jejichž úvodu nalezneme odvážné programové prohlášení: *„Nemá tedy smyslu bojovat na půdě českého protestantismu proti ‚liturgii'. Stojí však za to položit si otázku, zda naprostá ‚aliturgičnost' Českobratrské církve evangelické, někdy až křiklavá lhostejnost k bohoslužebným formám, není už předností českého protestantismu, výrazem jeho důrazu na Slovo, nýbrž právě naopak nejednou trapným dokladem nedostatečné odpovědnosti a vážnosti ke Slovu."* (op.cit., s. 6)

celý rok na jeden způsob, pak opravdu po nějaké době zevšední.Ovšem i ten kazatel či ta kazatelka, kteří v rámci církevního roku rozlišují např. 4 neděle adventní a 6 neděl postních jako čas očekávání a příprav od 2 týdnů vánoc a 7 velikonočních nedělí jako času uskutečnění a naplnění, mohou pocítit rozpaky v druhé, neslavnostní polovině církevního roku, tvořené více než 20 nedělemi po sv. Trojici. Těm, kdo tuto nouzi pociťují, kdo volají po večeři Páně, která by voněla a chutnala jinak na Boží hod vánoční, jinak na Velký pátek a ještě jinak o 25. neděli po Trojici, jsou určeny následující teze a jejich aplikace na bohoslužbu – u nás pozapomenutého – svátku Nanebevstoupení Páně.

1. Teze

1.1. **Kérygmatické ztvárnění biblické perikopy v kázání není jedinou verbální podobou události Slova v evangelické bohoslužbě.**

1.2. **Rozvinutá (‚ekumenická', ‚katolizující') liturgie provázející eucharistickou bohoslužbu skýtá řadu možností, jak biblické čtení (‚základ kázání') realizovat liturgicky.**

1.3. **Při praxi každonedělního vysluhování sv. večeře Páně se v liturgii otevírá – vedle (‚katolického') ohledu církevní rok (‚proprium de tempore') a (‚charismatického') ohledu na přítomnou situaci (‚proprium de temporibus') – prostor pro kazatelovu vlastní (‚evangelickou') liturgickou kreativitu (‚proprium de lectione').**

2. Bohoslužba na svátek Nanebevstoupení Páně

Předpokládám dvouohniskovou evangelickou bohoslužbu se službou Slova a stolu Kristova podle ordinaria nedělní bohoslužby s večeří Páně (viz *Agenda ČCE I*)[6] a propria na příslušný svátek (viz *Agendě II*);[7] jako text kázání perikopu ze *Skutků apoštolských* (Sk 1, 1–14).

2.1. **Vstupní modlitbu**

buduje Agenda[8] trojstupňově (kupodivu ne trinitárně, nýbrž binárně: Syn – Duch) jako modlitbu děkovnou, kající a prosebnou. Její text, mnohomluvně ‚biblicistní', volá po zkonkrétnění *‚de tempore'* i *‚de lectione'*:

---

[6] Formuláře A – D na ss. 31–65.

[7] Nanebevstoupení Páně na ss. 179–182 + 195–197 (318).

[8] *Agenda II*, 179n.

2.1.1. Díkčinění bych pojal raději retrospektivně jako ohlédnutí nazpět k čtyřicetidennímu zjevování Vzkříšeného učedníkům, než (dle Agendy) anticipačně jako výhled kupředu k dnešnímu usednutí Kristovu po Boží pravici.

2.1.2. Pokání za naši nedověru může zmínit naši únavu z ‚času mezi časy' a neschopnost rozeznávat časy: V starých historických církvích se projevuje nostalgickým ohlížením dozadu nebo nerozhodným přešlapováním na místě, v mladých letničních církvích naopak netrpělivým úprkem dopředu.

2.1.3. Prosbu bych jmenoval (dvoj-)jedinou: za ses(í)lání Ducha a za Kristův brzký druhý příchod.

2.2. **Confiteor**

pojaté jako veřejná zpověď[9] je u nás spojováno s večeří Páně tak těsně, že se na jedné straně nedaří učinit je součástí každých (tedy i nesvátostných bohoslužeb), na druhé straně se jím namnoze stále ještě začíná bohoslužba Kristova stolu, zatímco jím podle Agendy má končit bohoslužba Slova. (Naproti tomu s vypuštěním veřejné zpovědi se dnes ve sborech ČCE tu a tam setkáváme – vzhledem k nepraktikování soukromé zpovědi to může vést až k zapomenutí, *quid sit peccatum*. Mnoho českých evangelíků však po desetiletí prožívalo a možná stále ještě prožívá při přijímání to, co katolíci, luteráni nebo anglikáni při zpovědi – ať už veřejné nebo soukromé.) Setrvání u zařazení *actu poenitentiae* po kázání podle *formulářů A,B,C* – pro jeho přemístění do vstupní modlitby zakončené klasickým *Kyrie* se vyslovují *formuláře D1* a *D2*, částečně i *B* – může mít své dobré důvody: Poznání a vyznání hříchu nejsou předpokladem pravého slyšení Božího slova, nýbrž jeho důsledkem. Teprve zvěstování Božího slova nás totiž demaskuje jako hříšníky a hříšnice a umožňuje nám vyznat nejenom naši generální hříšnost, nýbrž také naše docela konkrétní prohřešení. Vyznáváme-li, kým jsme dosud byli, vyznáváme zároveň, kým nadále nechceme být – a kým pro toto vyznání již opravdu nejsme.

Martin Luther v letech svého reformačního přerodu vyčetl z Pavlova *Listu Římanům*, že k poznání hříchu nedochází na široké cestě přirozenosti, sebezkoumáním, nýbrž na úzké cestě milosti, naslouchání Božímu slovu. Potřebuji totiž spatřit sebe sama tak, jak mě vidí Bůh; reformátorovými smělými slovy: „stát se hříšníkem" (*„fieri peccatorem"*), „uvěřit, že jsem hříšník" (cf *„credimus nos esse peccatores"*).[10] Luterskému pořadí *‚Zákon – Evangelium'* odpovídá tradiční a logické pořadí zpovědi: *‚lítost – vyznání – rozhřešení'*.

[9] Srv. *Agenda I*, 24n.

[10] *Der Brief an die Römer (Diui Pauli apostoli ad Romanos Epistola, 1515/1516)*, k *Ř 3,5*, D. Martin Luthers Werke, Kritische Gesammtausgabe, Weimar 1938 = *WA 56*, 233, 5n + 14–19.

Karl Barth reformační hamartologii a soteriologii radikalizoval až na (za?) samu mez únosnosti. Jeho základní hamartologická teze zní: *„Že je člověk člověkem hříchu, co je jeho hřích a co pro něho znamená, je poznáváno tím, že je poznáván Ježíš Kristus, jen takto, takto skutečně."*[11] Vyznání hříchu je jedinou přiměřenou lidskou odpovědí na – zvěstování jeho odpuštění. Sami ze sebe nemůžeme svůj hřích poznat a vyznat; účinně konfrontováni s Evangeliem jej nemůžeme nepoznat a nevyznat. Barthovskému pořadí *‚Evangelium – Zákon'* by tedy odpovídalo liturgické novum: *‚zvěstování již uskutečněného odpuštění – vyznání již odpuštěného hříchu'*. Sám jsem se k podobné liturgické schválnosti,[12] jež by byla barthovským dogmatismem, uchýlil během své farářské praxe snad jednou či dvakrát.

Agenda koncipuje úkon kajícnosti v trojtaktu 3 zpovědních otázek (*formuláře A,C*) / výzev (*formuláře B,C*). Evangeličtí faráři však právě na tomto místě služeb Božích zapomínají, že Agenda chápe tyto otázky jako otázky modelové, a usnadňují si práci tím, že je beze změny přejímají jako liturgické ordinarium (jako úvod k večeři Páně, nebo dokonce, zejména, užívají-li zkrácený *formulář A*, jako jedinou ‚liturgii'!), místo aby z textu, případně z poselství svátku sami formulovali, v čem pod světlem Božího slova spatřujeme svůj hřích, hřích který pro nás ztratil svou někdejší bezejmennost.

2.2.1. **Vyznání vin**

Formulář A vyslovuje jak učiněné špatné (*peccata comissionis*), tak neučiněné dobré (*peccata omissionis*), *formulář B* zmiňuje solidaritu v hříchu. (*Formulář D1* – úryvky z *Ž 139* v kraličtině! – je zcela nepoužitelný, *formulář D2* jmenuje pouze naši praktickou nedověru vůči Kristu Králi.) Konkretizace *‚de lectione'* např.:

> (A)[13] *„...vyznáváme svůj hřích": Cítíme se osiřelí, jsme netrpěliví, zahledění do minulosti a k zemi / do budoucnosti a k nebi, a nečekáme dychtivě a s radostí nový příchod Tvého Syna.*
>
> (B)[14] *„Přiznáváš, že spolu s nimi neseš vinu za bídu světa", který se cítí být ponechán sobě napospas?*

2.2.2. **Víra v odpuštění**

Formulář A obsahuje klasickou soteriologii významu Kristovy smrti a Kristova zmrtvýchvstání. Soteriologie *formuláře B* zahrnuje – trojanov-

---

A kdychom snad – je to možné? – při sobě žádný hřích nenalezli, pak máme svému hříšnictví věřit ‚pouhou vírou': *„Sola fide credendum est nos esse peccatores"* (WA 56, 231, 9n)!

[11] Karl Barth: *Die Kirchliche Dogmatik IV/1 (Die Lehre von der Versöhnung*, 1953), s. 430.

[12] Agenda je ovšem naznačuje: *„Poněvadž evangelium předchází zákon, je možno změnit staré pořadí a vyjít z víry v Kristovu smírčí oběť jako projev lásky, na který odpovídáme pokáním a touhou po novém životě."* (I, 25)

[13] *Agenda I*, 33.

[14] *Agenda I*, 40.

sky[15] – i Ježíšův pozemský zápas proti Zlému a zlu, vynechává ovšem završení tohoto zápasu velikonočním vítězstvím. Specifikace *‚de tempore'* umožňuje střídavě akcentovat ten či onen z *„velikých skutků Božích"* (Sk 2, 11):

(A)[16] *„...Krista, který za nás zemřel a pro nás je živ", k našemu dobru vstoupil na nebesa, na pravici Otcově se nás zastává a přijde obnovit království pro Izrael. „Věříme v moc jeho smrti a vzkříšení", věříme v moc jeho přímluvy.*

(B)[17] *„...Ježíš Kristus, Syn Boží" a Syn člověka z rukou svého Otce obdržel nový život a byl jako první z lidí přijat do nebeské slávy.*

2.2.3. **Ochota odpustit ostatním**

Zájem českého evangelíka tradičně nejvíc poutá poslední zpovědní otázka, artikulující ve *formulářích A,B* naši připravenost odpustit druhým jejich provinění proti nám. Pozor: Pojmenovat cizí hřích není snazší než pojmenovat hřích vlastní! (Pouze luterský *formulář C* se odvažuje vyslovit naše odhodlání hříchy neopakovat.)

2.2.4. **Slovo milosti**

by nemuselo být stereotypní absoluční formulí právního chrakteru. Pestrosti hříchu odpovídá ještě větší pestrost milosti.

„Vždyť Kristus nevešel do svatyně, kterou lidské ruce udělaly jen jako napodobení té pravé, nýbrž vešel do samého nebe, aby se za nás postavil před Boží tváří." (Žd 9, 24)

„Nezanechám vás osiřelé, přijdu k vám." (J 14, 18)

2.3. **Eucharistická modlitba**

Největší nouzí protestantské praxe večeře Páně je její soteriologický individualismus. Reformační teologii kříže / Ukřižovaného odpovídá večeře Páně soustředěná na golgotskou oběť a drama omilostněného hříšníka. Eucharistickou modlitbu vypustili již táboři a po nich i Luther. Její reintegrace do protestantské bohoslužby představuje v českém evangelictví ekumenický počin číslo jedna: Obohatí naše svátostné stolování o *„‚eucharistický' rozměr ...díkůvzdání za dosavadní Boží spásné činy, vrcholící*

[15] Snad nejpregnantněji v *Odpovědi na kritickou recenzi Petra Macka ‚Milost a pravda': „Spásným činem není ukřižování, ... nýbrž Ježíšův život."* In: *Teologická reflexe 1995/1*, 82–85, s. 84.

[16] *Agenda I*, 33.

[17] *Agenda I*, 40.

Kristovou obětí"[18] a povede spolehlivě a rychleji než cokoli jiného „*k znovuobjevení bohatství stolu Kristova*", po němž volají tvůrci Agendy.[19] Jedná se jak o bohatství vertikály: radostné motivy velikonoční a letniční (perfektní, prézentní i futurální eschatologie), tak o bohatství horizontály: neméně radostné motivy koinónické (realizované i vytoužené společenství bojující, trpící i zvítězilé církve).

2.3.1. **Preface**

Preface pro svátek Nanebevstoupení uvádí *Agenda II* pouze pro *formuláře D1 a D2*;[20] obsahují jednu jedinou větu o dnešním svátku (podle Fp 2, 9/8–10), chybí upozornění, že velikonoční prefaci *formuláře B* je třeba nahradit vlastní prefací. Navrhuji uchýlit se o pomoc k římské prefaci ‚*de Ascensione Domini*',[21] která rozvíjí dobře barthovsko – rahnerovskou myšlenku ‚*assumptio carnis*':

> „*Neboť on, Král slávy, vítěz nad hříchem a přemožitel smrti, vyzdvižen na nebesa, usedl DNES po tvé pravici. Andělé žasnou, že člověk je soudcem světa a pánem vesmíru. A my se radujeme, že tvůj Kristus nepřestal být jedním z nás, že je náš prostředník u tebe a zůstává mezi námi. My k němu patříme navěky a skrze něho se jednou náš život naplní v tobě.*"

---

[18] Pavel Filipi: *Hostina chudých. Kapitoly o večeři Páně*, Praha 1991, s. 67.

[19] *Agenda I*, 26n. Škoda, že v jejím II. dílu nevynesli „*z původního bohatství, ekumenickou církví dnes znovu objevovaného*", více eucharistických modliteb. *Agenda II* přináší pouze dvě další (II, 298n + 371nn), zcela opominuty zůstaly klasické preface; navíc preface *formuláře B* a *D1* (*I*, 41, 58) vzbuzují dojem ordinarií, zatímco se jedná o propria, totiž preface velikonoční. Liturgicky orientovaný farář může sáhnout po *Eucharistické modlitbě švýcarských reformovaných církví* (viz níže) nebo klasických eucharistických textech, které uvádí v své monografii P. Filipi (ss. 123–144), liturgicky vzdělaný farář se může pokusit o vlastní překlad z cizojazyčných agend sesterských evangelických církví nebo o adaptaci eucharistických modliteb z římsko-katolického misálu. Katolický ekumenik Otto Hermann Pesch konstatuje: „*Nejen v USA, ale i v Německu jsou luterští pastoři oprávněni užívat při bohoslužbě večeře Páně naši druhou eucharistickou modlitbu, tj. první ze třech nově zavedených.*" (= *Český misál*, ss. 295–298). Je si však vědom, že „*způsob, jak nové eucharistické modlitby, především čtvrtá, formulují bez ekumenického ohledu ‚obětní charakter' eucharistie, nikdy nedosáhne souhlasu evangelické teologie*". In: *Druhý vatikánský koncil 1962–1865. Příprava – průběh – odkaz*, Praha 1996, ss. 132 + 375, pozn. 13. Z něm. orig. *Das Zweite Vatikanische Konzil. Vorgeschichte – Verlauf – Ergebnisse – Nachgeschichte*, Würzburg 1994.

[20] *Agenda II*, 196n.

[21] *Český misál pro neděle a význačné dny liturgického roku*, Praha 1977, s. 255. (Slavnost Nanebevstoupení Páně na ss. 252–256.)

Tváří v tvář stále přežívajícímu heterodoxnímu monofysitismu, pojímajícího inkarnaci jako dočasný lidský převlek / šat, který opět už pouze božský Kristus se sebe s úlevou shodil před nebeskou branou, není nikdy málo důrazu na to, že člověk Ježíš přijal lidské tělo natrvalo, provždycky, že tedy s jeho nanebevstoupením již přišlo do nebe oslavené lidské tělo.

2.3.2. **Anamnéze**

v rámci rozpomínky na dějiny spásy zpravidla výslovně jmenuje událost Kristova nanebevstoupení a usednutí po Boží pravici jako poslední etapu (dosud) realizovaného díla záchrany. V *Krédu* (*Apoštolském* i *Nicejsko-cařihradském*) se v tomto momentu protínají všechny tři časové roviny: *„VSTOUPIL ... SEDÍ ... PŘIJDE"*. Právě proto, že jde o slova, která se neděli co neděli opakují, je po mém soudu dobré ono DNES nanebevstoupení zdůraznit: slovně, zesílením hlasu, nebo naopak tichým pozastavením.

Formulář B:[22]

> *„Připomínáme si dílo ...našeho Spasitele Krista;" DNES jsme si zvlášť připomněli den, kdy byl po čtyřiceti dnech svého zjevování učedníkům vzat vzhůru.*

Alternativní eucharistická modlitba:[23]

> *„...dovolávajíce se všeho, co On pro nás učinil svým křížem a vzkříšením, VSTOUPENÍM NA NEBE a sesláním Ducha svatého..."*

Eucharistická modlitba Limské liturgie:[24]

> *„...zvěstujeme jeho vzkříšení a vstoupení do slávy, kde koná službu Velekněze a přimlouvá se za nás za všechny* (chvíle ticha), *a očekáváme jeho slavný příchod."*

Eucharistická modlitba švýcarských reformovaných církví:[25]

> *„...konáme památku života a díla Tvého Syna ...jeho vzkříšení a" DNES zejména jeho „nanebevstoupení", umožňujícího jeho nové a nové přicházení mezi nás...*

2.3.3. **Epikléze**

by neměla být vnímána jako nějaká magická formule, kterou je třeba přesně v přesném znění jako ‚password' stále stejně opakovat. Jak letniční odkaz perikopy, tak blízkost svatodušních svátků umožňuje prosbu o dar Ducha specifikovat:

---

[22] *Agenda I*, 41.

[23] *Agenda II*, 299.

Formulář B:[26]

„...sešli svého svatého Ducha," kterého slíbil Tvůj Syn a náš Spasitel apoštolům v den svého nanebevstoupení...

Alternativní eucharistická modlitba:[27]

„Sešli svého svatého Ducha na toto společenství," ...jako jsi jej podle Synova zaslíbení seslal na učedníky v den letnic...

Eucharistická modlitba Limské liturgie:[28]

„Vylej toho Ducha ohně," jako byl vylit na apoštoly v Jeruzalémě...

Eucharistická modlitba švýcarských reformovaných církví:[29]

„Sešli na nás Tvého Ducha svatého," jehož zaslíbil při odchodu k Tobě Ježíš svým učedníkům a učednicím...

2.3.4. **Memento (Communio sanctorum)**

Církev netvoří pouze náš malý hlouček zde a nyní shromážděné církve bojující plus něco málo těch, na které jsme s to si ještě vzpomenout, nýbrž také (a především) široký zástup *„oblaku svědků"* (Žd 12, 1): těch, o nichž mluví Písmo v čase minulém a o nichž smí a má mluvit církev v liturgii v čase přítomném jako o živých. Ne snad jako o těch, kteří *‚ač zemřeli, ještě mluví'* nýbrž jako o těch, kteří *‚zemřeli a jsou živi v Pánu'*. Některá jména bývají vyslovována častěji nebo vždy, jiná jsou zmiňována občas. Perikopa vybízí k tomu vyjmenovat protagonisty a protagonistky vzpomínané jeruzalémské události: apoštoly a Ježíšovu širší rodinu (rozhodně při tom nezapomenout – evangelista ji jmenuje! – na matku Páně Marii.

Formulář B:[30]

„...následovali ...dobrého příkladu" Tvých vyznavačů a vyznavaček, počínaje učedníky a Tvou širší rodinou, kteří podle Tvého příkazu čekali v Jeruzalémě na sestoupení Tvého Ducha...

Alternativní eucharistická modlitba:[31]

„A dej nám společenství se všemi Tvými vyznavači": s Petrem, Janem, Jakubem, Ondřejem, Filipem a Tomášem, Bartolomějem

---

[24] *Agenda II*, 371.

[25] Český překlad *Václava Ventury* in: *Křesťanská revue, XLVIII/ 3–4 (1981)*, 74n, s. 75.

[26] *Agenda I*, 42.

[27] *Agenda II*, 299.

[28] *Agenda II*, 371.

[29] *KR XLVIII*, 75.

[30] *Agenda I*, 43.

[31] *Agenda II*, 299.

a Matoušem, Jakubem Alfeovým, Šimonem Zélótou a Judou Jakubovým, spolu se ženami, s Marií, matkou Ježíšovou, a s jeho bratry, čekajícími naplnění všech Tvých zaslíbení...

Eucharistická modlitba Limské liturgie:[32]

„Doveď je do slávy a radosti, kterou jsi připravil pro všechny v Tvé přítomnosti, spolu s blahoslavennou pannou Marií...apoštoly a mučedníky...“

Eucharistická modlitba švýcarských reformovaných církví:[33]

„Spojení s Tebou a ve společenství všech věřících pamatujeme také na svědky všech dob,“ na jedenáct Tvých učedníků, na ženy, které Tě spatřili vzkříšeného, na Tvou matku a na Tvé bratry...

2.4. **Večeře Páně**

Je-li jednou z možností jak zakončit kázání jeho vyústění do prosté recitace nyní již komentovaného, explikovaného a aplikovaného biblického textu (jeho klíčového verše), je tím spíše možné dát zaznít biblickému čtení před přijímáním, a zejména po přijímání. Slova Písma a přítomné dění se tak vykládají navzájem. Jde o okamžik vyvrcholení celé bohoslužby: Časové roviny se protnuly, komunikanti se stali Ježíšovými současníky, účastníky jeho pokračujícího příběhu.

2.4.1. **Před communiem:**

„Tento Ježíš, který byl od vás vzat do nebe, znovu přijde právě tak, jak jste ho viděli odcházet.“ (Sk 1, 11b)

2.4.2. **Po communiu**:

„Dostanete sílu Ducha svatého, který na Vás sestoupí, a budete mi svědky až na sám konec země.“ (podle Sk 1, 8)

2.5. **Oznámení a přímluvy**

Jedním z následků hříchu je naše zapomnětlivost. Jak oznámení, tak přímluvy – per definitionem nejspontánnější část bohoslužby! – paradoxně trpívají nepravou ‚liturgizací‘: Opakují se tytéž stereotypy lidských potřeb a nouzí. Rozvázání pout hříchu s sebou přináší mj. oživení naší špatné paměti. Pro nestandardní potřeby a nouze naše i našich bližních nám má otevřít oči nejen mediální zpravodajství (je-li třeba znát aktuální situaci, potom nedělní!), nýbrž především samy biblické texty. **Dietrich Bonhoeffer**

[32] *Agenda II*, 372.

[33] *KR XLVIII*, 75.

nám znovu otevřel oči pro biblické *‚předposlednosti'* a *‚pozemskosti'*, které odkazují k *‚multidimenzionalitě'*, *‚polyfonii života'*.[34]

Sváteční perikopa neupozorňuje na žádnou konkrétní nouzi, jíž bychom my mohli vlastními silami a prostředky nějak odpomoci nebo kterou bychom měli svěřit do rukou nebeského Krista. Obě přímluvné modlitby Agendy na svátek Nanebevstoupení se blíží našim liturgickým kritériím; první rekapituluje pašijové a velikonoční události, druhá se soustřeďuje na dílo misie – obě s eschatologickým výhledem.[35]

> *Vzkříšený Pane, který jsi po čtyřiceti dnech svého zjevování učedníkům vstoupil do nebe, kde se po Boží pravici přimlouváš za nás a za všechno stvoření,*
>
> *prosíme Tě za křesťanstvo, aby nezapomínalo slavit svátek Tvého Nanebevstoupení;*
>
> *způsob, abychom nezůstávali zasněně zahledění do minulosti, ani blouznivecky neutíkali do budoucnosti, nýbrž byli Ti svědky právě dnes a na místě, kam jsi jednoho každého z nás postavil;*
>
> *nedopusť, abychom se v tomto čase cítili na zemi sirotky a žili jako ti, kdo nemají než sami sebe;*
>
> *dopřej nám dobrý týden, prožívaný v radosti z Tvého vzkříšení a nanebevstoupení a v očekávání letnic Tvého Ducha.*

[34] Dietrich Bonhoeffer: *Widerstand und Ergebung. Briefe und Aufzeichnungen aus der Haft. Neuausgabe.* Hg.v. E. Bethge. München 1970, ss. 175n (=1943), 368n, 331–334, 340n (=1944). Česky: *Na cestě k svobodě. Listy z vězení*, Praha 1991, ss. 149n, 238n, 210nn, 222n.

[35] *Agenda II*, 181n, 196.